

Paulina Motylińska

Zajęcia z technologii informacyjnej : propozycja tematów zajęć opartych na modelu „Siedmiu filarów kompetencji informacyjnych”

Edukacja - Technika - Informatyka nr 1(23), 333-337

2018

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PAULINA MOTYLIŃSKA

**Zajęcia z technologii informacyjnej
– propozycja tematów zajęć opartych na modelu
„Siedmiu filarów kompetencji informacyjnych”**

**Information Technology Course
– Course Program Proposition Based on *The SCONUL Seven
Pillars of Information Literacy Core Model***

Magister, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Wydział Pedagogiczny, Instytut Bezpieczeństwa i Edukacji Obywatelskiej, Katedra Kultury Informacyjnej i Zarządzania Informacją, Polska

Streszczenie

Artykuł prezentuje propozycję tematów zajęć z przedmiotu „technologia informacyjna” realizowanego na studiach wyższych. Propozycja została oparta na modelu kształcenia kompetencji informacyjnych „Siedmiu filarów kompetencji informacyjnych”.

Słowa kluczowe: kompetencje informacyjne, szkoła wyższa, technologia informacyjna, „Siedem filarów kompetencji informacyjnych”

Abstract

Article presents the Information technology course program proposition as a part of a curriculum in higher education. The proposition is based on The Seven Pillars of Information Literacy Core Model.

Keywords: information literacy, higher education, information technology, Seven Pillars of Information Literacy Core Model

Szeroka definicja terminu „technologia informacyjna” (TI), zaproponowana praktycznie kilkadziesiąt lat temu, jednak nadal aktualna, dobrze oddaje zakres tematów, które mogą być realizowane w ramach zajęć z TI. Technologia informacyjna rozumiana jest jako „specjalizacja w nauce o informacji, zajmująca się technicznymi sposobami gromadzenia, przetwarzania, przechowywania i wyszukiwania informacji w celu jej praktycznego wykorzystania w różnych dziedzinach działalności człowieka” (Batorowska, Czubała, 1997, s. 13). Z przed-

stawionej definicji jednoznacznie wynika, że TI to nie tylko podstawowa obsługa komputera i oprogramowania biurowego, a niestety zazwyczaj takie treści prezentowane są uczniom i studentom na zajęciach z tego przedmiotu.

W artykule zaprezentowano propozycję rozbudowanego programu zajęć z TI, który może być wykorzystywany na poziomie nauczania szkoły wyższej. Przedstawiona propozycja zajęć oparta jest na brytyjskim modelu kształcenia kompetencji informacyjnych *The SCONUL Seven Pillars of Information Literacy Core Model*.

Kompetencje informacyjne to „zespół umiejętności umożliwiających rozpoznanie zapotrzebowania na informację oraz jej zlokalizowanie, ocenę i efektywne wykorzystanie” (ALA, 1989). Konieczność kształcenia kompetencji informacyjnych nie podlega wątpliwości; postulaty, aby zwracać większą uwagę na ich rozwijanie, także na poziomie edukacji w szkole wyższej, pojawiają się w pracach wielu badaczy (m.in. Cisek, 2013; Kurkowska, 2010; Mikołajuk, 2014).

Pod koniec zajęć z TI, prowadzonych przez autorkę artykułu na Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie dla studentów III roku na kierunku „pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna” poproszono studentów o dokonanie samooceny posiadanych kompetencji informacyjnych w oparciu o „Katalog kompetencji medialnych, informacyjnych i cyfrowych” (Fundacja Nowoczesna Polska, 2014) oraz o ocenę kończących się zajęć. W wypowiedziach studentów pojawiły się zaskakujące stwierdzenia, że podczas zajęć realizowanych na wcześniejszych poziomach edukacji (np. w ramach zajęć z informatyki) w ogóle nie poruszano tematów wyszukiwania informacji w internecie i oceny jej jakości, a zagadnienia związane z etycznym wykorzystaniem informacji oraz dbałością o bezpieczeństwo informacyjne omawiane były zdecydowanie zbyt ogólnie. Tabela 1 przedstawia trzy wybrane wypowiedzi studentów dotyczące doświadczeń w zdobywaniu kompetencji informacyjnych. Prezentowane cytaty dobrze pokazują, które tematy zajęć są dla studentów szczególnie istotne, a których zdecydowanie brakowało na wcześniejszych poziomach edukacji. Wypowiedzi studentów przytoczone są w oryginalnym brzmieniu.

Tabela 1. Wypowiedzi studentów dotyczące zajęć z TI

1.	„Na zajęciach z Technologii Informacyjnej dowiedziałam się więcej niż z edukacji informacyjnej realizowanej na niższych szczeblach szkolnictwa. Na przykład nie miałam wcześniej pojęcia o istnieniu takich wyszukiwarek jak naukowa, czy też obrazkowa. Dopiero na tym przedmiocie nauczyłam się wyszukiwania danych bibliograficznych oraz pełnych tekstów. E-administracja też była dla mnie nowością”.
2.	„Odbywając zajęcia z technologii informacyjnej na trzecim roku studiów, z zainteresowaniem słuchałam wykładu na temat wyszukiwarek oraz rozmaitych opcji wyszukiwania informacji, jednocześnie odczuwając zdziwienie, że podczas ponad dziesięcioletniej edukacji w zakresie informatyki w szkole podstawowej, gimnazjalnej oraz ponadgimnazjalnej nigdy nie spotkałam się z kimś, kto przekazałby mi wiedzę w tym zakresie”.
3.	„Edukacja w gimnazjum i liceum nie różniła się zbyt od siebie. Uczono mnie posługiwania się Wordem, Excelem oraz PowerPointem. Podczas nauki w gimnazjum żaden nauczyciel nie zwracał nam uwagi na źródła wykorzystywane w naszych pracach. Tworzone prezentacje na zajęcia nigdy nie zawierały bibliografii ani innych informacji dotyczących pobranych zdjęć lub wstawionych cytatów”.

Źródło: wypowiedzi studentów, opracowanie własne.

Tabela 2. Propozycje tematów zajęć z TI w oparciu o „Siedem filarów kompetencji informacyjnych”

Filar	
1. <i>Identify</i> – Rozpoznawanie potrzeb informacyjnych 2. <i>Scope</i> – Rozpoznawanie zakresu własnej wiedzy i identyfikacja luk 3. <i>Plan</i> – Planowanie i budowanie strategii pozyskiwania informacji 4. <i>Gather</i> – Pozyskiwanie informacji	
Efekty kształcenia (umiejętności i wiedza)	Propozycje tematów zajęć
<ul style="list-style-type: none"> – świadomość ilości tworzonych i udostępnianych informacji – dostosowanie źródeł/typów informacji do potrzeby informacyjnej, – tworzenie strategii wyszukiwania informacji, – budowanie kwerendy wyszukiwawczej, – znajomość źródeł informacji i ich wykorzystanie, – podstawowa wiedza w zakresie dostępności interfejsów użytkownika. 	<ul style="list-style-type: none"> – Wprowadzenie do zagadnień społeczeństwa informacyjnego (m.in. TI, zmiany w społeczeństwie, sektor informacyjny gospodarki, zarządzanie informacją, jakość informacji, kompetencje informacyjne, wykluczenie cyfrowe). – Wyszukiwanie informacji w internecie (typy wyszukiwarek internetowych i mechanizm działania, porównanie wyników wyszukiwania w kilku wyszukiwarkach, kwerenda wyszukiwawcza, operatory Boole’a, wyszukiwanie zaawansowane, słowa kluczowe i hasła przedmiotowe). – Źródła informacji w internecie (m.in. bazy bibliograficzne i pełnotekstowe, biblioteki cyfrowe, darmowe zasoby grafiki, zdjęć, materiałów audiowizualnych, źródła danych statystycznych). – Automatyczna ocena mglistości tekstu i dostępności strony internetowej (walidator dostępności, formuły oceny mglistości tekstu).
Filar 5. <i>Evaluate</i> – Ewaluacja procesu wyszukiwania oraz ocena informacji	
Efekty kształcenia (umiejętności i wiedza)	Propozycje tematów zajęć
<ul style="list-style-type: none"> – umiejętność oceny jakości źródeł informacji i samej informacji w internecie. 	<ul style="list-style-type: none"> – Ocena jakości źródeł informacji w internecie (narzędzia do ewaluacji źródeł informacji). – Analiza atrybutów jakości informacji (aktualność, wiarygodność, autorstwo itd.).
Filar 6. <i>Manage</i> – Zarządzanie informacją w sposób profesjonalny i etyczny	
Efekty kształcenia (umiejętności i wiedza)	Propozycje tematów zajęć
<ul style="list-style-type: none"> – etyczne i bezpieczne korzystanie z informacji, – znajomość prawa autorskiego, stosowanie się do zasad cytowania i korzystania z utworów. 	<ul style="list-style-type: none"> – Prawo autorskie (zasady korzystania z zasobów dostępnych w internecie, Open Access). – Bibliografia (budowa opisów bibliograficznych, menedżer bibliografii, cytowania). – Świadome i bezpieczne funkcjonowanie w społeczeństwie informacyjnym (bezpieczeństwo informacji w internecie, prywatność w internecie, możliwości e-administracji państwowej, e-learning). – Zarządzanie bezpieczeństwem informacji w internecie (m.in. ochrona przed kradzieżą tożsamości, kontrola haseł do kont elektronicznych).
Filar 7. <i>Present</i> – Opracowanie i prezentowanie informacji	
Efekty kształcenia (umiejętności i wiedza)	Propozycje tematów zajęć
<ul style="list-style-type: none"> – analiza informacji, – znajomość i wykorzystywanie metod opracowania informacji, – tworzenie nowych źródeł informacji i dzielenie się informacjami. 	<ul style="list-style-type: none"> – Opracowanie informacji w formie tekstowej, graficznej, multimedialnej (zasady, narzędzia). – Edytor tekstu (także w wolnym dostępie/online, m.in. formatowanie tekstu, przypisy, wykresy, tabele). – Wizualizacja informacji (prezentacja multimedialna, infografika, strona internetowa, mapa myśli, diagram). – Arkusz kalkulacyjny (tworzenie tabel i wykresów, praca z danymi statystycznymi). – Ankieta elektroniczna (zasady tworzenia, narzędzia online, zbieranie i opracowanie danych). – Narzędzia online do pracy grupowej.

Źródło: opracowanie własne.

Do przedstawienia propozycji tematów zajęć z TI wykorzystano zaktualizowany model *The SCONUL Seven Pillars of Information Literacy* („Siedem filarów kompetencji informacyjnych”) z 2011 r. (SCONUL, 2011). W modelu do każdego z siedmiu filarów przypisane są określone kompetencje, umiejętności i wiedza, które osoba kompetentna informacyjnie powinna posiadać w efekcie edukacji informacyjnej. Oczywiście każdy z filarów obejmuje więcej efektów kształcenia niż przedstawiono w tabeli 2; wybrano tylko te, które wydają się być najbardziej realne do osiągnięcia podczas zajęć z TI. Filarom od 1 do 4 przypisano wspólne propozycje tematów zajęć ze względu na to, że kompetencje z tych filarów bezpośrednio się ze sobą łączą – np. praktycznie nie jest możliwe uczenie się budowania kwerendy wyszukiwawczej bez odniesienia do konkretnego systemu informacyjno-wyszukiwawczego.

Modele i standardy kształcenia kompetencji informacyjnych mogą stanowić podstawę do planowania efektów kształcenia oraz treści zajęć z technologii informacyjnej. Zajęcia te wydają się idealną sposobnością do zadbania o rozwój kompetencji informacyjnych studentów, jednak niestety zajęcia z TI nie są realizowane na wszystkich kierunkach studiów, więc nie wszyscy będą mieli możliwość rozwijania swoich kompetencji informacyjnych w sformalizowanej formie ukierunkowanych zajęć. Część propozycji tematów zajęć z TI (przedstawionych w tabeli 2) może być również skutecznie realizowana na innych zajęciach (np. temat „podstawy wyszukiwania informacji” może być uwzględniony na seminarium dyplomowym lub zajęciach z metodyki pisania prac dyplomowych). Uczelnie mogą także zadbać o wprowadzenie pakietu obligatoryjnych lub dodatkowych zajęć, których celem byłoby podnoszenie ogólnych, niezbędnych do aktywnego funkcjonowania w społeczeństwie informacyjnym, kompetencji studentów. Pozytywnym przykładem w tym zakresie może być obowiązkowy kurs z ochrony własności intelektualnej przeznaczony dla studentów I roku, realizowany na Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie od roku akademickiego 2016/2017 (Uniwersytet Pedagogiczny, 2016). W roku akademickim 2017/2018 planuje się przeprowadzenie badania samooceny poziomu kompetencji informacyjnych studentów Uniwersytetu Pedagogicznego na początku i po zakończeniu zajęć z technologii informacyjnej.

Literatura

- ALA – American Library Association (1989). *Presidential Committee on Information Literacy. Final Report*. Pobrane z: <http://www.ala.org/acrl/publications/whitepapers/presidential> (14.09.2017).
- Batorowska, H., Czubała, B. (1997). *Wybrane zagadnienia nauki o informacji i technologii informacyjnej*. Kraków: Wyd. WSP.
- Cisek, S. (2013). *Kompetencje informacyjne w nauce i szkolnictwie wyższym – wybrane aspekty praktyczne i sposoby realizacji*. Pobrane z: http://www.academia.edu/6156653/Kompetencje_informacyjne_jako_kompetencje_generyczne_i_og%C3%B3lne._Charakterystyka_identyfikacja_ocena (13.09.2017).

- Fundacja Nowoczesna Polska (2014). *Katalog kompetencji medialnych, informacyjnych i cyfrowych*. Pobrane z: http://edukacjamedialna.edu.pl/media/chunks/attachment/Katalog_kompetencji_medialnych_2014.pdf (13.09.2017).
- Kurkowska, E. (2010). Standardy i modele kształcenia umiejętności informacyjnych w szkolnictwie wyższym. Część 1: Modele i standardy o zasięgu międzynarodowym. *Toruńskie Studia Bibliologiczne*, 2 (5), 83–97.
- Mikołajuk, L. (2014). Udział biblioteki akademickiej w kształceniu kompetencji informacyjnych studentów Uniwersytetu Łódzkiego. W: M. Odlanicka-Poczobutt, K. Ziolo (red.), *Biblioteka akademicka. Infrastruktura – uczelnia – otoczenie* (s. 277–290). Gliwice: Wyd. PŚ.
- SCONUL Working Group on Information Literacy (2011). *The SCONUL Seven Pillars of Information Literacy: Core Model for Higher Education*. Pobrane z: <https://www.sconul.ac.uk/sites/default/files/documents/coremodel.pdf> (13.09.2017).
- Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie (2016). *Kursy z ochrony własności intelektualnej oraz szkolenie bhp*. Pobrane z: <http://moodle.up.krakow.pl/mod/page/view.php?id=23926> (13.09.2017).